

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Folkemøte

Trondheim, Folkets Hus, 21. november 1994

Vi går idag inn i den siste uken før folkeavstemningen. Klokken er fem på tolv. Hver og én har én uke til å finne sitt standpunkt - treffe sitt valg om hva vi mener er best for Norge. Hva er tryggest for jobbene? Hva tjener Norge best - å være med og bestemme over framtida, eller å sette seg på sidelinja og se på? Hva er best for å sikre inntektene til velferdsordningene våre?

Når det kommer til stykket har vi mennesker i alle land dette felles: Vi ønsker en trygg økonomi. Vi ønsker at barna våre skal få utdannelse og bedre muligheter enn vi hadde. Vi ønsker å løse miljøproblemene. Vi ønsker fremfor alt fred og sikkerhet. Da må vi trekke sammen - sammen med våre nordiske naboer og sammen med de europeiske landene som står oss nærmest.

Bak oss har vi nå flere år med sterk meningsbrytning om Norges plass i Europa og om hvor vi hører hjemme. Og samtidig har det de siste årene skjedd større forandringer i vår del av verden enn siden krigen.

Derfor er spørsmålet i dag ikke det samme som for 22 år siden. Derfor er det enda viktigere at svaret i dag ikke blir det samme som det ble for 22 år siden.

Da Berlinmuren falt for 5 år siden ble Europa forandret. Det skapte nye muligheter for Europa, et Europa ikke lenger delt i to blokker. Et Europa som samles til fredelig samarbeid. Sverige og Finland bestemte seg for å gripe denne muligheten. De søkte om medlemskap i EU-samarbeidet. Nå har det finske og det svenske folket sagt ja til å bli med. I Sverige sa mange det slik: "Vi må si nei til avmakten". Sveriges og Finlands valg forandret også Norden. Hvilket Norden vi får bestemmer vi: Skal det bli helt eller delt? Skal vi få størst mulig gjennomslag for våre norske og nordiske verdier. Eller skal vi overlate Nordens røst i Europa til de andre tre?

Endelig har vi en enestående mulighet til virkelig å gjøre samhold til styrke gjennom et samlet Norden. 1994 kan bli begynnelsen på en helt ny giv. Det er ikke fordi Sverige og Finland var mot EU at de sto utenfor til 1994. Det var den kalde krigen som holdt dem utenfor. Da Tysklands ungdom rev Berlin-muren, rev de også ned hindringene for finsk og svensk EU-medlemskap.

Det er et nytt EU vi i dag ser, et EU av 15 land. Nå vet vi at EU står få mil fra Kirkenes, få kilometer fra Narvik, og at EU grenser til Trøndelag. Skal vi den 28. november sette en tjukk strek fra Pasvik til Svinesund?

Nå gjelder det oss. Nå kan fire nordiske land ta sete rundt bordet. Sammen vil vi da ha en firedel av plassene i EU. Da blir vi en maktfaktor. Utenfor, ja hva blir vi da egentlig?

Hvis vi sier nei, vil Sverige og Finland ta plass sammen med Danmark, mens vi blir sittende alene utenfor. Det vil svekke det nordiske samarbeidet. Det vil svekke den nordiske innflytelsen og det vil svekke våre muligheter til å ivareta norske interesser i det samarbeidet som uansett gjelder for oss. Det har aldri vært slik at det er den som ikke er tilstede som har mest innflytelse. Det er ikke den som er fraværende som blir hørt.

Det er det norske folk som selv skal bestemme hvilken vei vi skal velge. Og la oss huske dette: Europa vil greie seg fint uten oss, men greier vi oss alene? Er vi beredt til å ta konsekvensene av at vi overlater mer av styringen til andre? Jeg sier i alle fall ikke nei i tro om at vi får like mye innflytelse utenfor som innenfor.

Jeg mener vi må spørre oss selv: Hva er det vi alle trenger i de viktige tiår som ligger foran oss? Landet vårt har stått overfor slike spørsmål flere ganger i vår nyere historie: Da vi så behovet for et verdensomspennende samarbeid, ble FN dannet, og Norge gikk med. Da vi så behovet for en sterk vestlig sikkerhetsorganisasjon, ble NATO dannet og Norge gikk med.

Nå trenger vi fremfor alt et sterkere samarbeid om sysselsetting, miljø og den økonomien som er grunnlaget for barnehageplassene, eldreomsorgen og sykehusene våre. Vi trenger det for å ta vare på og utvikle det velferdssamfunnet vi er så stolte av. Vi trenger det for å ta vare på velferden, trygdene og den solidariske samfunnspolitikken vår.

Selvfølgelig er heller ikke EU-samarbeidet perfekt idag. Vi skulle ønske oss en enda mer aktiv miljøpolitikk og en enda mer aktiv politikk for full sysselsetting, vi skulle ønske oss mer åpenhet, ja vi trenger en offentlighetslov for EU. Men skal dette være et argument mot? Blir EU mer åpent uten oss? Blir Europas miljø bedre uten oss? Hvis vi har tro på våre verdier, hvorfor skal vi da ikke dele dem med andre? Vi når ikke fram bare ved å drive politikk i Norge. Ikke når problemene krysser landegrensene.

Jeg tror mye av den skepsis vi ser rundt oss skyldes frykt og usikkerhet. Men frykt er ingen god rådgiver. Er det frykten for Brussel som skremmer mange - denne mellomstore europeiske by - med EUs organer. Det er jo medlemslandene som eier EU. som har skaffet seg et hjelpemiddel. Mens alle land bestemmer det aller meste hjemme, bestemmer de noe i Brussel, som de ikke kan bestemme hjemme. Fordi det ikke virker å løse internasjonale fellesproblemer med nasjonale midler.

EU blir til det medlemslandene gjør det til. Da må også vi gå med og gjøre vårt for å styrke arbeidet for full sysselsetting, en stabil økonomi i Europa og en bedre miljøpolitikk. Vi må være med å bygge et tryggere og fredeligere Europa.

Hver dag, hver uke, hvert år vil landene i EU ta små og store avgjørelser sammen, avgjørelser som har direkte betydning for norsk hverdag, norske arbeidsplasser, norsk miljø og fremtiden for våre barn og barnebarn. Hvert land taler for seg, og ingen taler Norges sak bedre enn vi. Da kan vi ikke velge bort tale- og stemmeretten og la andre bestemme for oss. Vi kan ha tro på det Norge og Norden står for. Norge og Norden kan.

Jeg ser ikke noe annet internasjonalt samarbeid som like effektivt og like demokratisk kan ta tak i sikkerhetsproblemene, miljøutfordringene og behovet for felles økonomiske kjøreregler som gjelder likt for alle. Vi kan ikke løse disse utfordringene alene. Vi kan ikke trekke et cellofan-lokk over Trondheim og vedta at inni her vil vi ikke ha forurensning, eller arbeidsledighet. Vi må ut og ta tak i kildene til problemene. Da er det bedre å være med å få innflytelse på beslutningene - enn å stå alene utenfor.

De fleste - også på nei-sida - sier at vi trenger overnasjonale forpliktende beslutninger for å løse miljøproblemene og at Europa må føre an i miljøarbeidet. Men nei-sida vil ikke bruke det internasjonale samarbeidsorganet som er sterkest utviklet og ligger oss nærmest, nemlig EU. De viser heller til ulike FN-fora. Men vi kan ikke ha noen ambisjoner om å løse de globale miljøproblemene hvis vi takker nei til de politiske instrumentene som kan bidra til å løse problemene i vår egen verdensdel. Dette dreier seg ikke om noe enten eller. Skal vi bevege verdenssamfunnet i riktig retning, er vi helt avhengige av også å ha med oss Europa.

Jeg har lyst til å nevne noen av de sakene som Thorbjørn Berntsen skal drøfte med sine kolleger i EU 15. desember hvis vi får vårt ja. Dette er altså saker der Norge ikke skal ha noe å si om det blir nei.

- fremtidig miljøsamarbeid med Øst-Europa
- Felles strategi for å redusere CO2-utslipp
- miljø og transport
- miljømerkingsprogram for Europa.

Jeg kan ikke forstå hva som er så fordelaktig, fra et miljøsynspunkt, i å la vær å delta i dette?

Vi må fra prat til praksis. Sier vi nei til EU, sier vi også nei til det politiske verktøyet som kan sikre at politiske viljeserklæringer blir omsatt til handling. Jeg forstår rett og slett ikke at det skal være et "demokratisk problem" at regjeringer gjennom EU-samarbeidet er forpliktet til å følge opp internasjonale vedtak. Det er jo det som er problemet: Regjeringer kan bli enige om gode mål, men alle sitter og venter på at andre skal ta det første skrittet.

For meg er politiske vedtak lite verd om de ikke følges av handling. Eller er vi nå ved kjernen i enkeltes motstand mot EU: Frykten nettopp for det forpliktende ved EU-samarbeidet? Er det kanskje derfor det stadig vises til FN som et alternativ - en organisasjon hvor vi har en av 184 stemmer.

Men FN og EU er ikke alternativer til hverandre. Nei, vi må arbeide både i FN og i Europa hvis vi skal ha håp om å løse de virkelig store problemene vi står overfor.

Hvorfor skulle ikke vi delta sammen med våre nærmeste naboer og bidra til felles regler og felles handling på områder som uansett berører oss? Vi kan ikke unngå å bli berørt av de landene vi handler mest med, de landene som er våre fremste allierte og som vi må løse miljøproblemene sammen med. Det vi kan velge er å bli stående utenfor - uten innflytelse.

Fred og frihet er det mest grunnleggende behov vi har. Svært mange er enig om at EU er bra for fred og sikkerhet. Men dere, det burde egentlig være argument godt nok for å si ja. Og sikkerhet - det dreier seg ikke lenger bare om å avskrekke angrep ved hjelp av kuler og krutt. Det dreier seg like mye om å øke fellesinteressene og knytte landene sammen i et økonomisk og politisk fellesskap slik at krig blir utenkelig.

Skal ikke vi bidra til dette? Skal ikke vi delta i dette fellesskapet av verdens fremste demokratier - sammen med våre nordiske naboer og våre nærmeste allierte?

Historien har vist oss at særlig de små landene har fordel av et forpliktende samarbeid. Det legger bindinger på de stores makt og sikrer like rettigheter til alle. Uten forpliktende spilleregler blir det den sterkestes rett som gjelder.

Hvis det er noen som har måttet innskrenke sin selvråderett, så er det de store landene som tidligere i historien tok seg til rette overfor de små. Det er dette som er det store framskrittet; at landene tar til fornuften og løser spørsmål i fred og etter demokratiske prinsipper.

At små og store land sitter sammen og finner løsninger som alle land kan leve med.

At regjeringer sitter sammen for å sikre at det skal være like lett for små og store bedrifter i små og store land å komme til på markedet.

At vi blir enige om regler som skal hindre store bedrifter i å ta seg til rette og skyve ut de små. Her har vi felles interesse med mange andre. Visste dere at 90 % av bedriftene i EU er små og mellomstore akkurat som i Norge?

Små land er enda mer enn store land avhengige av et regelverk som bedriftene kan føle seg trygge på. Vi har selv fått føle det da USA la straffetoll på vår laks for å beskytte sin egen. Vi var så små at det kostet USA lite. Ville de ha våget om vi var med i EU? Vi kan ikke ha et internasjonalt samfunn der våre bedrifter blir straffet fordi de kommer fra et lite land.

Så spør noen: Ja, men hva med EØS, er ikke det et alternativ? Jo, det er det eneste. Men det alternativet ble så mye dårligere da folket i Østerrike, Finland og Sverige heller valgte å gå inn i EU. Vårt gamle tilholdssted i EFTA har mistet betydning. Ja, det blir jo ingen land igjen det å

samarbeide med. Det er enda en grunn til at vi ikke kan velge å la alt bli som før.

Gjennom EØS er vi en del av det indre marked. Vi er en del av de fire friheter. Det vi mangler er den politiske styringen og den politiske innflytelsen. Skal vi ikke velge innflytelse i det samarbeidet som uansett vil påvirke oss? Hva er fordelene med å si ja til markedet, men nei til den politiske styringen, nei til innflytelsen?

Når Kjell Magne Bondevik skal forklare hva som er forskjellen på EØS og EU-medlemskap, sier han at i EØS kan vi velge om vi vil godta de nye reglene. Problemet er at om vi på viktige områder nekter å være med, så sier EØS-avtalen at den delen av avtalen opphører. Da er vi jo like langt. Enten må vi godta reglene slik de andre landene blir enige om, eller sette oss utenfor EØS-samarbeidet. Det ville være dramatisk for norsk økonomi, for norske arbeidsplasser og dermed for norsk velferd. Da er det tryggere å ha politisk innflytelse på reglene. Nå kan bare medlemskap gi oss det.

Hvis en reforhandlet EØS-avtale krever 3/4 flertall i Stortinget, vil Senterpartiet og SV heller ikke bidra til å sikre at EØS-avtalen kan fortsette. Et nei til EU kan derfor også være et nei til det som blir igjen av EØS.

Velferden vår og evnen til å redusere arbeidsledigheten er avhengig av at vi har en sterk og trygg økonomi. Derfor betyr større trygghet for bedriftene våre også større mulighet for at vi får ned arbeidsledigheten og større trygghet for velferden. Når ansatte og ledelsen i bedrift etter bedrift har sett på sin egen situasjon og kommet til at det er tryggere å være med, så må vi ta det alvorlig. For det er de inntekter næringslivet gir oss, som skal betale for velferden.

Det er dårlig økonomi som er den største trusselen mot vår velferd. Hvis vi ikke har flere bein å stå på den dagen oljeinntektene våre begynner å falle, vil velferden vår virkelig være truet. Vi kan ikke finne den samme oljen to ganger.

Utformingen av velferdsordningene våre - trygdesystemet, helsevesenet, barne- og eldreomsorgen - vil vi i Norge bestemme over selv, uansett medlemskap eller ikke. Det er det ingen uenighet om. Kampen om velferdsstaten vil stå her hjemme, slik den alltid har gjort. Jeg kan love dere at debatten om valget mellom skattelette eller en aktiv velferdsstat, om størrelsen på de offentlige budsjettene og omfanget av velferdsordningene våre, den vil fortsette.

Men dere, hvis inntektsgrunnlaget for velferdsstaten faller bort, da kan jeg love dere at den debatten blir lite hyggelig. Se på Sverige. I sommer gikk ikke diskusjonen på om de har råd til enda mer utvidelse av svangerskapspermisjonen eller ikke. Nei, debatten gikk på hvilke innstramminger som rammer barnefamilieene minst. Svenskene så at deres økonomi og dermed velferd var best sikret innen for EU-samarbeidet. De ønsket å bevare "folkhemmet". La det ikke bli slik at vi må gjennom den

samme økonomiske krisen før vi ser fordelene av å delta i et samarbeid med andre land.

Ja, hva er det EU-landene er enige om? Jo, EU anbefaler sine medlemsland å ikke ha for høyt budsjettunderskudd og rentenivå, å unngå valutasvingninger og for høy offentlig gjeld.

Norge - som ikke-medlem - er det landet som i størst grad fører en politikk i tråd med EUs anbefalinger. Vi vil gjøre vårt ytterste for å fortsette stø-kurs-politikken og en aktiv politikk for å bekjempe ledigheten. Men det blir mye tyngre om vi blir stående alene. Da kan rentene bli høyere, investeringene lavere og kravet om skattelette større. Det er da vi kan få press på velferdstaten.

Anne Enger Lahnsteins parti har gitt støtte til stø kurs-politikken, som nå gir resultater i form av lavere ledighet. Høyre og FrP har kritisert denne kursen. Det vil de fortsette med også etter at Norge er medlem av EU. For det vil fremdeles være Stortinget som avgjør vår økonomiske politikk.

Nå sier Sp og SV at de vil ha frihet til å føre en annen politikk? Hvis SV og Sp ønsker frihet til å føre en helt annerledes politikk enn den norske velgere kjenner til nå, bør vi få vite hva denne politikken går ut på. Men det får vi ikke. Nei, vi får bare høre at vi kan gjøre det annerledes utenfor EU. Hva skal være annerledes?! Hva er nei-sidens plan for Norge?

En regjering utgått fra Arbeiderpartiet har ikke planer om å føre en annerledes politikk enn den vi nå har ført de siste årene. Hva skulle det være? En annerledes barnepolitikk? Er det noen som ønsker seg mindre barnehageutbygging og kortere svangerskapspermisjon? Skulle vi føre en annerledes økonomisk politikk - med større budsjettunderskudd og høyere rente? En annerledes sysselsettingspolitikk med stigende ledighet som resultat i stedet for den nedgangen i ledigheten vi nå ser? Nei, dette har vi i alle fall ikke noen planer om.

Det er gjennom medbestemmelse over Europas og Norges framtid vi kan unngå en dramatisk omlegging av politikken vår. Å velge å ikke ha noe å si - å ikke ha innvirkning - er som å rekke hendene i været og si "Det som skjer, det skjer". Det gir ingen trygghet. Det jeg skulle ønske meg, er at vi etter folkeavstemningen om ei uke vet at våre bedrifter i mange år framover vil ha de samme konkurransevilkårene som europeiske bedrifter. At vi har trygghet for at vi kan ivareta våre økonomiske interesser i det markedet som er aller viktigst for oss. Det vil gjøre det lettere å få ledigheten ned. Det vil gjøre det så mye enklere å fortsette barnehageutbyggingen. Det vil gjøre det lettere å holde renta lav. En sterk økonomi er en forutsetning for å sette våre politiske mål ut i livet. Hvordan skal vi ellers få råd til å styrke eldreomsorgen, redusere ventelistene ved sykehusene og gi våre barn et bedre skoletilbud og flere barnehager?

Når de pakker sammen plakaten i nei-bevegelsen 29. november er det ikke for å ta ansvar for landets framtid. Nei til EU spiller jo med vår velferd

som innsats når de mener Norge må få minst mulig å si over vår egen framtid.

Er du av dem som ønsker minst mulig forandring i den hverdagen vi sammen har skapt? Da er det tryggeste valget å si ja. Jeg tror det blir størst forandringen ved et nei.

"Vi bør vente til etter 1996", sa Erik Solheim den natta Sverige hadde sagt ja til medlemskap. Men det er fram til 1996 at alle medlemslandene i EU skal diskutere hvordan samarbeidet skal utvikles inn i det neste århundre. Også nei-sida er enige i at EU-samarbeidet vil påvirke Norge uansett om vi er medlemmer eller ikke. Da må det være bedre at vi deltar sammen med våre nordiske naboer i formingen av det nye Europa-samarbeidet i stedet for å vente til alle de andre har bestemt seg.

Å vente og se betyr at vi sier fra oss muligheten til å påvirke det viktigste samarbeidet i Europa. Det er heller ikke slik at vi etter et eventuelt nei ved folkeavstemningen, kan legge den avtalen vi har framforhandlet med EU på is for så å ta den fram igjen når vi selv finner det for godt. Sier vi nei, sier vi nei til den avtalen vi har fått.

EU er allerede nå fullt opptatt av å diskutere forholdet til Øst-Europa. Innlemming av nye søkerland er arbeids- og tidkrevende. Men hva er det som er så naturlig med at vi skal komme etter Øst-Europa?

Er det en naturlig plass for Norge å komme etter Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn og kanskje Island. Hva slags landbruksavtale kan vi da regne med? Hva slags fiskeriløsning vil vi få?

Sverige, Finland og Norge søkte om medlemskap i EU med utgangspunkt i nasjonale interesser. Men vi hadde noe viktig felles:

Vi ville ha medraderett i Europa. Vi ville ha respekt for vår egenart. Vi ville gi våre bedrifter og arbeidsplasser størst mulig trygghet fordi dette er helt avgjørende for å ta vare på våre velferdssamfunn. Og vi ville bidra med våre erfaringer til et Europa som trenger mer samarbeid og ikke mindre.

Det er nå vi har forhandlet sammen med Sverige og Finland. Den sjansen får vi aldri igjen. Det er nå vi har fått EU til å lytte til nordiske erfaringer. Det er nå vi har sikret særordninger for spredt befolkede distrikter. Det er nå vi har fått særordninger for nordlig landbruk, fått traktatfestet våre fiskeressurser og sikkerhet for at vår forvaltning blir lagt til grunn i nordlige farvann.

Det er nå Norden setter sitt samlede preg på europeisk samarbeid. Neste gang er det Øst-Europas tur. Hvorfor skulle da Norge velge - frivillig - å stå tilbake alene?

Vi kan ikke velge bort Europa. Vi kan bare velge bort vår innflytelse og medbestemmelse. Det har fått finner og svensker til å si ja.

Nå skal Norge ta sitt valg. Det er nå vi har muligheten. Det finnes ingen angrefrist for tapte muligheter. Vi kan ikke skyve valget foran oss. Ingen

ser seg over skulderen etter den som blir stående tilbake. Da må ikke vi gjøre som bøygen - å gå utenom.

Hvis man er prinsipielt mot et internasjonalt forpliktende samarbeid er det jo greit å si nei til EU-samarbeidet nå og for alltid. Men hvis man egentlig er for, men mener at det er visse sider ved EU som ikke er helt perfekt, kan ikke jeg se noen bedre løsninger enn å gå inn og gjøre det vi kan for sammen med våre nordiske naboer å påvirke samarbeidet i den retningen vi ønsker. Det er nå Europa skal forme sin nye framtid.

Et norsk ja til EU vil bety en norsk stemme i Europa, det vil være en styrke for Norden og ikke minst; det vil være tryggest og best for Norge. La oss kunne si til våre barn og barnebarn: Jo, vi grep sjansen da vi hadde den.

Vi går nå igang med en kraftig mobilisering. Alle må vi møte opp. Vi er mer og viktigere enn våre 4 millioner mennesker skulle tilsa. Andre land har respekt for Norge. Et nei betyr at Norge mister betydning. La oss heller velge samarbeid. Et ja betyr mer trygghet deg og dine barn. Ja er det beste valget og det trygge valget. Neste mandag betyr hver stemme like mye. Møt opp og ta ansvar for landets framtid.